

Nicole Krauss

Het grote huis

Vertaald door Tjadine Stheeman
en Rob van der Veer

Anthos | Amsterdam

I RECHT VAN SPREKEN 11
WARE BARMHARTIGHEID 60
ZWEMVIJVERS 92
LEUGENS VAN KINDEREN 132

II WARE BARMHARTIGHEID 203
RECHT VAN SPREKEN 237
ZWEMVIJVERS 284
WEISZ 336

Recht van spreken

Praat tegen hem.

Edelachtbare, in de winter van 1972 hebben R. en ik het uitgemeakt, of liever gezegd, R. maakte het uit. Zijn redenen bleven vaag, maar het kwam erop neer dat er een verborgen persoon in hem huisde, een laf, verachtelijk persoon die ik niet mocht leren kennen, en dat hij zich als een ziek dier moest afzonderen totdat hij van die persoon iemand had gemaakt die naar zijn oordeel andermans gezelschap waard was. Ik sputterde tegen – ik was al bijna twee jaar zijn vriendin, zijn geheimen waren mijn geheimen en als er iets wreeds of lafs in hem school, had ik dat onderhand wel gemerkt – maar dat was zinloos. Drie weken nadat hij uit huis was vertrokken, kreeg ik een kaartje van hem (zonder antwoordadres) met de mededeling dat hij vond dat ons besluit, zoals hij het noemde, moeilijk maar wel juist was geweest, en toen moest ik aan mezelf toegeven dat onze relatie voorgoed voorbij was.

Het duurde een tijdje voordat ik uit het dal omhoog was gekropen. Ik wil er niet al te veel over kwijt, alleen dat ik het huis niet meer uit kwam, zelfs niet om naar mijn grootmoeder te gaan, en ook geen zin had in bezoek. Het enige wat troost bood, gek genoeg, was het stormachtige weer, waardoor ik gedwongen werd

de hele tijd heen en weer te hollen met de buitenissige koperen moersleutel, die speciaal gemaakt was om de vleugelmoeren aan weerszijden van mijn ouderwetse raaml ijsten aan te draaien; als het hard waaide, begonnen de ramen te kermen. Er waren zes ramen, en net als ik het ene had vastgedraaid, begon het andere te jammeren, waardoor ik constant met de moersleutel in de weer was, en daarna was me misschien een halfuurtje stilte op de enig overgebleven stoel gegund. Een tijd lang leek de wereld alleen te bestaan uit die gestage regen en de noodzaak om de moeren aan te draaien. Toen het weer eindelijk opknapte, ging ik buiten een eind wandelen. Overal waren diepe plassen en van dat roerloze, weerspiegelende water ging een zekere rust uit. Ik maakte een lange wandeling, van wel zes of zeven uur, door buurten waar ik nog nooit was geweest en sindsdien ook niet meer ben gekomen. Doodop kwam ik thuis, maar met het gevoel dat ik me van iets had bevrijd.

Ze waste het bloed van mijn handen en gaf me een schoon T-shirt, misschien wel eentje van haarzelf. Ze dacht dat ik uw vriendin was of zelfs uw vrouw. Er is nog niemand bij u langs geweest. Ik wijk niet van uw zijde. *Praat tegen hem.*

Niet lang daarna werd de vleugel van R. uit het grote raam van de zitkamer naar beneden getakeld, op dezelfde manier als hij omhoog was gekomen. Het was een van zijn laatste bezittingen die het huis verlieten, en zolang de vleugel er stond, leek het of R. nog niet helemaal weg was. In de weken dat ik in mijn eentje met de vleugel woonde, voordat ze hem kwamen weghalen, gaf ik hem in het voorbijgaan soms een klopje, net als ik bij R. had gedaan.

Een paar dagen later belde een oude vriend van me, Paul Alpers, om me over een droom te vertellen. In die droom was hij samen met de grote dichter César Vallejo in een huis op het platteland dat al sinds Vallejo's kinderjaren eigendom van de familie

was. Het was leeg en alle muren waren blauwig wit geverfd. Het geheel had een bijzonder serene uitstraling, zei Paul, en in de droom benijdde hij Vallejo om zo'n mooie werkplek. Het lijkt haast wel de wachtruimte van het hiernamaals, zei Paul tegen hem. Vallejo hoorde hem niet, dus moest hij het nog twee keer zeggen. Het duurde even voordat de dichter, die in werkelijkheid op zijn zesenvestigste straatarm tijdens noodweer aan zijn eind was gekomen, precies zoals hij had voorspeld, hem verstond en knikte. Voordat ze het huis binnengingen, vertelde Vallejo Paul een verhaal over zijn oom die vroeger altijd zijn vingers in de modder stak en dan een kruisje op zijn voorhoofd zette – dat had iets met Aswoensdag te maken. En daarna deed hij iets, zei Vallejo (volgens Paul), wat hij niet goed snapte. Ter illustratie stak Vallejo twee vingers in de modder en tekende hij een snorretje op Pauls bovenlip. Ze moesten allebei lachen. Het opvallendst tijdens die droom, zei Paul, was het gevoel dat ze samenzweerdere waren, alsof ze elkaar al jaren kenden.

Toen hij wakker werd, had Paul vanzelfsprekend aan mij moeten denken, want we hadden elkaar tijdens ons tweede studiejaar ontmoet, bij een werkgroep over avant-gardedichters. We waren bevriend geraakt omdat wij het in de werkgroep altijd met elkaar eens waren, terwijl de rest van de studenten met ons van mening verschilde, steeds heftiger naarmate het semester vorderde, en na verloop van tijd was er tussen Paul en mij een verbond ontstaan dat na al die jaren – vijf – op elk gewenst moment kon worden uitgevouwen en opgepompt. Hij vroeg hoe het met me ging, zinspelend op de breuk, waarover hij van iemand gehoord moest hebben. Ik zei dat het goed ging, maar dat ik dacht dat mijn haar uitviel. Ik vertelde hem dat behalve R. ook de vleugel, de bank, de stoelen, het bed en zelfs het bestek weg waren, want toen ik R. leerde kennen leefde ik nog min of meer uit een koffer, terwijl hij als een zittende boeddha omringd was door alle meubels die hij van zijn moeder had geërfd. Paul zei dat hij wel iemand kende, een

dichter, een vriend van een vriend, die naar Chili terugging en wellicht een goed onderkomen voor zijn meubels zocht. Hij belde en, inderdaad, de dichter Daniel Varsky had nog wat spullen over waarvan hij niet wist wat hij ermee moest doen; hij wilde ze niet verkopen, voor het geval hij van gedachten veranderde en besloot terug naar New York te gaan. Paul gaf me zijn nummer en zei dat Daniel erop rekende dat ik contact opnam. Het telefoontje stelde ik nog een paar dagen uit, niet alleen omdat het iets gènants had om een onbekende om zijn meubels te vragen, al was het pad voor me geëffend, maar ook omdat ik in de maand nadat R. en al zijn spullen het huis uit waren, gewend was geraakt aan het hebben van niets. Het gaf alleen problemen als er iemand op bezoek kwam en ik aan zijn gezicht kon aflezen dat de leefomstandigheden, mijn leefomstandigheden, Edelachtbare, een treurige indruk op een buitenstaander maakten.

Toen ik Daniel Varsky eindelijk belde, nam hij al na één keer overgaan op. Er klonk iets behoedzaams in zijn begroeting voordat hij wist wie hij aan de lijn had, en dat behoedzame associeer ik sindsdien met Daniel Varsky, en eigenlijk met Chilenen in het algemeen, ook al ken ik er maar een paar. Het duurde enkele tellen voordat tot hem doordrong wie ik was, enkele tellen voordat het kwartje viel en hij weer wist dat ik de vriendin van een vriend was en niet zomaar een maf mens dat belde – over zijn meubels? Had ze gehoord dat hij die kwijt wilde? Of ze alleen in bruikleen wilde geven? –, enkele tellen waarin ik overwoog om mijn excuses aan te bieden, op te hangen en rustig verder te leven met alleen mijn matras, plastic bestek en die ene stoel. Maar toen het kwartje eenmaal was gevallen (Ach! Natuurlijk! Sorry! Ze staan hier voor je klaar) werd zijn stem zachter en luider tegelijk en ging over in een hartelijkheid die ik sindsdien ook met Daniel Varsky associeer en, mutatis mutandis, met iedereen die afkomstig is uit het land dat als een dolk recht naar het hart van Antarctica wijst, zoals Henry Kissinger het ooit omschreef.

Hij woonde een heel eind *uptown*, op de hoek van 99th Street en Central Park West. Onderweg ging ik even langs bij mijn grootmoeder, die in een verpleeghuis op West End Avenue zat. Ze herkende me niet meer, maar als ik me daar eenmaal overheen had gezet, vond ik het wel gezellig met haar. Doorgaans bespraken we het weer vanuit acht of negen gezichtspunten, waarna we overgingen op mijn grootvader, die haar tien jaar na zijn dood nog altijd fascineerde, alsof zijn leven, of hun leven samen, met elk jaar dat hij er niet was een steeds groter raadsel voor haar werd. Het liefst zat ze, behangen met al haar sieraden, in de recreatiezaal verwonderd om zich heen te kijken – Is dit allemaal van mij? vroeg ze af en toe met een weids armgebaar dat de hele zaal omvatte. Elke keer dat ik op bezoek kwam, bracht ik een chocolade-*babka* van Zabar voor haar mee. Uit beleefdheid knabbelde ze er wat aan, terwijl de bladerdeegschilfers op haar schoot vielen en aan haar lippen kleefden, maar zodra ik weg was, gaf ze de rest aan de verzorgsters.

Op 99th Street werd ik door Daniel Varsky via de intercom binnengelaten. Terwijl ik in de groezelige hal op de lift stond te wachten, kwam het bij me op dat ik zijn meubels misschien niet mooi zou vinden, dat het donkere of anderszins deprimerende meubelstukken zouden zijn en dat het te laat was om er nog vriendelijk voor te bedanken. Maar integendeel, toen hij de deur opendeed was mijn eerste indruk er een van licht, zoveel licht dat ik mijn ogen moest toeknippen, en door het tegenlicht duurde het even voordat ik zijn gezicht kon zien. Verder rook ik een baklucht, die later van een auberginegerecht afkomstig bleek te zijn dat hij in Israël had leren maken. Toen mijn ogen eenmaal aan het licht waren gewend, zag ik tot mijn verbazing dat Daniel Varsky nog jong was. Ik had een ouder iemand verwacht, omdat Paul had gezegd dat zijn vriend dichter was, en al schreven we zelf ook gedichten, al dan niet geslaagd, we gingen nooit zover om onszelf dichter te noemen, want die benaming was in onze ogen voorbe-

houden aan mensen die gepubliceerd waren, niet zomaar in een paar obscure literaire blaadjes, maar in een heus boek dat in een boekwinkel verkrijgbaar was. Achteraf gezien is dat een beschamend conventionele definitie van het dichterschap, en hoewel Paul, ik en andere bekenden van ons prat gingen op onze grote literaire eruditie, koesterden we in die tijd ook nog volop ambitie, waardoor we in zekere zin verblind waren.

Daniel was drieëntwintig, een jaar jonger dan ik, en had ook nog geen bundel gepubliceerd, maar leek zijn tijd wel beter te hebben besteed, althans creatiever, of liever gezegd, hij voelde een drang om de deur uit te gaan, mensen te ontmoeten en ervaringen op te doen, een eigenschap waar ik anderen altijd om heb benijd. De afgelopen vier jaar had hij gereisd, in verschillende steden gewoond, op de grond geslapen in appartementen van mensen die hij onderweg was tegengekomen, en soms in een flatje van hemzelf als hij zijn moeder of misschien was het zijn grootmoeder zo gek kreeg om geld naar hem over te maken, maar nu ging hij terug naar zijn vaderland om zich te voegen bij de vrienden uit zijn jeugd, die voor vrijheid, revolutie of op zijn minst socialisme in Chili strenden.

De aubergine was klaar en terwijl Daniel de tafel dekte, vroeg hij of ik de meubels alvast wilde bekijken. Het was een klein appartement, maar het had een groot raam op het zuiden, waardoor al het licht binnenkwam. Het opvallendst aan zijn huis was de bende – de vloer lag bezaaid met kranten, kartonnen bekertjes met koffievlekken, blocnotes, plastic zakken, goedkope rubberen schoenen, van elkaar gescheiden platen en hoezen. Een ander zou meteen verontschuldigend hebben geroepen: Let maar niet op de rommel! of een grap hebben gemaakt over een kudde wilde dieren die door het huis was getrokken, maar Daniel maakte er geen enkele opmerking over. Het enige min of meer lege oppervlak waren de muren, waar hij alleen een paar plattegronden had opgeprikt van steden waar hij had gewoond – Jeruzalem, Berlijn,

Londen, Barcelona – en bij sommige straten, hoeken en pleinen had hij iets geschreven dat ik niet goed kon lezen omdat het in het Spaans was en het zou onbeleefd overkomen om te proberen het van dichtbij te ontcijferen terwijl mijn gastheer en weldoener het bestek neerlegde. Dus richtte ik me op de meubels, of wat ik daarvan tussen de troep kon ontwaren – een zitbank, een groot houten bureau met heel veel laden, grote en kleine, twee boekenkastjes propvol met Spaanse, Franse en Engelse boeken, en het mooiste stuk, een soort dekenkist of hutkoffer met ijzeren handvatten dat eruitzag of het uit een gezonken schip was geborgen en nu als bijzettafel dienstdeed. Hij had alles vast tweedehands gekocht, niets zag er nieuw uit, maar al die spullen hadden iets sympathieks, en het feit dat ze bedolven waren onder papieren en boeken maakte ze extra aantrekkelijk. Opeens werd ik vervuld van dankbaarheid jegens hun eigenaar, alsof hij niet zomaar wat hout en stof aan me overdroeg, maar ook de kans op een nieuw leven, en dat hij het aan mij overliet of ik die aangreep. Tot mijn schande moet ik bekennen dat ik zelfs tranen in mijn ogen kreeg, Edelachtbare, maar zoals wel vaker het geval is, waren het tranen om een eerder, onbestemder verdriet, dat door het weggeven of het uitlenen van de meubels van de onbekende weer naar boven kwam.

We moeten minstens zeven à acht uur met elkaar gepraat hebben. Misschien nog wel langer. Het bleek dat we allebei van Rilke hielden. En van Auden, alleen ik iets meer. Yeats, daar vonden we alle twee weinig aan, al voelden we ons daar heimelijk schuldig over, omdat het misschien de suggestie wekte dat we het ware wesen van de poëzie niet begrepen. Er ontstond alleen wrijving toen ik over Neruda begon, de enige Chileense dichter die ik kende, waarop Daniel geërgerd uitriep: Hoe komt het toch dat een Chileen, waar ter wereld hij ook is, altijd moet constateren dat Neruda en zijn stomme rotschelpen hem voor blijken te zijn geweest? Hij keek me strak aan in afwachting van mijn tegenaanval, en on-

dertussen kreeg ik het gevoel dat het in zijn vaderland normaal was om zo met elkaar te praten, om zelfs over poëzie op het scherp van de snede te discussiëren, en heel even bekwam me een gevoel van eenzaamheid. Gelukkig ging dat snel voorbij en daarna putte ik me uit in verontschuldigen, beloofde hem plechtig om de beknopte lijst met grote Chileense dichters te lezen die hij op de achterkant van een papieren zak had gekrabbeld (bovenaan, in hoofdletters waarbij de rest in het niet viel, stond Nicanor Parra) en om nooit meer de naam Neruda uit te spreken, in zijn bijzijn noch in dat van anderen.

Daarna hadden we het over Poolse poëzie, Russische poëzie, Turkse, Griekse en Argentijnse poëzie, over Sappho en de verdwenen notitieboekjes van Pasternak, over de dood van Ungaretti, de zelfmoord van Weldon Kees en de verdwijning van Arthur Cravan, die volgens Daniel nog leefde en door de hoeren van Mexico-Stad werd onderhouden. Af en toe, tijdens een stilte of een leemte tussen de ene wijdloperige zin en de andere, trok er een donkere wolk over zijn gezicht, die even aarzelde of hij zou blijven, maar dan weggleed, oplaste in de hoeken van de kamer, en op die momenten had ik haast het gevoel dat ik maar beter de andere kant op kon kijken, omdat we wel veel over poëzie hadden zitten praten, maar eigenlijk nog niets over onszelf hadden verteld.

Op een gegeven moment sprong Daniel overeind en begon hij in het bureau met al die laden te rommelen, op zoek naar een gedichtencyclus die hij had geschreven, trok sommige laden open en deed andere weer dicht. De cyclus was getiteld *Vergeet alles wat ik ooit heb gezegd* of zoiets en hij had hem zelf vertaald. Hij schraapte zijn keel en begon voor te dragen met een stem die bij ieder ander aanstellerig of zelfs komisch zou hebben geklonken, vanwege het lichte vibrato, maar die bij Daniel juist goed paste. Hij verontschuldigde zich niet en verstopte zich ook niet achter de bladzijden. Integendeel. Hij stond kaarsrecht, alsof hij kracht aan het gedicht ontleende, en keek veelvuldig op, zo vaak dat ik

begon te vermoeden dat hij zijn eigen werk uit zijn hoofd had geleerd. Tijdens een van die momenten, toen onze blikken elkaar boven een woord kruisten, besepte ik dat hij eigenlijk best knap was. Hij had een grote neus, een grote Chileens-joodse neus, grote handen met dunne vingers, en grote voeten, maar hij had ook iets breekbaars, wat waarschijnlijk met zijn lange wimpers of met zijn botten te maken had. Het was een erg goed gedicht, niet fantastisch maar erg goed, misschien was het zelfs beter dan erg goed, het viel lastig te zeggen omdat ik het niet op papier voor me zag. Volgens mij ging het over een meisje dat zijn hart had gebroken, maar voor hetzelfde geld ging het over een hond; halverwege raakte ik de draad kwijt en ik begon te denken aan R. die altijd zijn smalle voeten waste voordat hij in bed stapte, omdat de vloer van ons appartement vuil was, en die mij stilzwijgend vroeg hetzelfde te doen, zonder het ooit hardop te zeggen, want als ik het niet deed zouden de lakens vies worden en was zijn eigen geboen zinloos. Ik had er een hekel aan om op de rand van het bad te zitten of voor de wastafel te staan met één knie tegen mijn oor en te kijken hoe het zwarte vuil in het witte porselein rondkolkte, maar het was een van die ontelbare dingen in het leven die je doet om ruzie te vermijden, al moest ik nu bij de gedachte lachen of misschien zelfs stikken van woede.

Inmiddels was de sfeer in Daniel Varsky's appartement donker en onderwaterachtig geworden, want de zon was achter een gebouw gezakt, en de schaduwen, die zich eerst overal hadden schuilgehouden, begonnen geleidelijk te lengen. Ik weet nog dat er in zijn boekenkast erg grote boeken stonden, mooie boeken in linnen banden. De titels weet ik niet meer, misschien was het een reeks, maar ze schenen een complot met het schemeruur te smeden. Het leek net of de muren van zijn woning opeens waren gecapitonneerd, net als in een bioscoop, zodat het geluid niet kan ontsnappen en er geen lawaai van buiten kan binnendringen, en in dat aquarium, Edelachtbare, in het weinige licht, waren wij zo-

wel publiek als film. Of dat wij samen als een eiland waren losgesneden en op drift geraakt in onbekende wateren, zwarte, peilloos diepe wateren. Destijds werd ik als aantrekkelijk beschouwd, sommigen noemden me zelfs mooi, al had ik een slechte huid en wanneer ik in de spiegel keek zag ik bovendien een ietwat verwarde uitdrukking, een lichte frons die ik onbewust in mijn voorhoofd maakte. Voordat ik iets met R. had, maar ook tijdens onze relatie, waren er genoeg mannen die te kennen gaven dat ze graag met me mee naar huis zouden gaan, voor een nachtje of langer, en toen Daniel en ik opstonden en naar de zitkamer gingen vroeg ik me af wat hij van me vond.

En op dat moment vertelde hij dat het bureau korte tijd in bezit van Lorca was geweest. Ik wist niet of hij een grapje maakte, het leek me hoogst onwaarschijnlijk dat deze reiziger uit Chili, jonger dan ik, zo'n kostbaar voorwerp had weten te verwerven, maar ik besloot hem serieus te nemen, om de man die tot nu toe alleen maar aardig voor me was geweest niet voor het hoofd te stoten. Toen ik vroeg hoe hij eraan was gekomen, zei hij schouderophalend dat hij het had gekocht, maar ging er niet verder op in. Ik dacht dat hij zou zeggen: En nu geef ik het aan jou, maar dat deed hij niet, hij gaf alleen een schopje tegen een van de poten, niet agressief maar zachtjes, vol respect, en liep verder.

Toen of later kusten we elkaar.

Ze spoot nog een dosis morfine in het infuus en maakte een losgeraakte elektrode weer op uw borst vast. Aan de andere kant van het raam breidde de ochtend zich over Jeruzalem uit. Even keken zij en ik naar de groene gloed van de pieken en dalen van uw ECG. Daarna trok ze het gordijn dicht en liet ons alleen.

Onze kus was een anticlimax. Niet dat het een slechte kus was, maar het was niet meer dan een leesteken in ons lange gesprek, een opmerking tussen haakjes om elkaar te verzekeren van een

diepgevoelde instemming, een wederzijds voorstel tot kameradschap, wat zoveel zeldzamer is dan seksuele hartstocht of zelfs liefde. Daniels lippen waren groter dan ik had verwacht, niet te groot voor zijn gezicht, maar groot als ik mijn ogen dichtdeed en ze de mijne raakten, en een fractie van een seconde had ik het gevoel dat ik erdoor werd gesmoord. Waarschijnlijk was ik te zeer gewend aan de dunne, niet-semitische lippen van R., die vaak blauw werden van de kou. Met zijn ene hand kneep Daniel Varsky zachtjes in mijn dij en ik streefde zijn haar, dat naar een vuile rivier rook. Ik denk dat we inmiddels waren aanbeland, of bijna, bij de beerput van de politiek, en dat Daniel Varsky aanvankelijk boos en later haast in tranen fulmineerde tegen Nixon en Kissinger, tegen hun sancties en meedogenloze machtsspelletjes die waren bedoeld, zei hij, om alles wat jong, nieuw en mooi was in Chili de nek om te draaien, de hoop die de arts Allende helemaal tot in het Palacio de La Moneda had gebracht. De arbeidslonen moesten verdubbeld worden, zei hij, en die schoften maken zich alleen maar druk om hun koper en hun multinationals! Alleen al bij de gedachte aan een democratisch gekozen marxistische president loopt het ze dun door de broek! Waarom laten ze ons niet rustig ons eigen leven leiden, zei hij, en even had zijn blik iets biddends of smekends, alsof ik op een of andere manier onder één hoedje speelde met de duistere figuren die de koers van het zwarte schip van mijn land bepaalden. Hij had een prominente adamsappel, die op- en neerging wanneer hij slikte, en nu leek hij voortdurend op en neer te gaan, als een appel die op de golven dobbert. Ik wist niet veel van de toestand in Chili, althans niet op dat moment. Anderhalf jaar later, toen ik van Paul Alpers had gehoord dat Daniel Varsky midden in de nacht door de geheime politie van Manuel Contreras was opgepakt, wist ik hoe het zat. Maar in de lente van 1972, zittend in zijn appartement op 99th Street in het late avondlicht, terwijl op dat moment generaal Augusto Pinochet Ugarte nog de bescheiden, kruiperige stafchef was die graag wilde

dat de kinderen van zijn vrienden hem Tata noemden, wist ik nog niet veel.

Het gekke is dat ik me niet herinner hoe de nacht (het was inmiddels al een immense New Yorkse nacht geworden) afgelopen is. We moeten uiteraard afscheid hebben genomen, waarna ik ben vertrokken, of misschien zijn we samen weggegaan en heeft hij me naar de metro gebracht of een taxi aangehouden, want in die tijd was het in die buurt, of eigenlijk in heel New York, niet veilig. Er staat me gewoonweg niets meer van bij. Een paar weken later kwam een verhuiswagen voorrijden en werden de meubels door de mannen uitgeladen. Daniel Varsky was toen al terug naar Chili.

Er gingen twee jaar voorbij. In het begin kreeg ik nog ansichtkaarten. Eerst waren die hartelijk, zelfs joviaal: Het gaat allemaal prima. Ik overweeg lid te worden van het Chileens Speleologisch Genootschap, maar wees niet bang, het zal mijn dichterschap niet in de weg staan, de twee activiteiten vullen elkaar zelfs aan. De kans zit erin dat ik een wiskundecollege van Parra mag bijwonen. De politieke situatie loopt helemaal uit de hand, als ik me niet bij het Speleologisch Genootschap aansluit, dan word ik lid van de MIR. Zorg goed voor Lorca's bureau, ooit kom ik het weer ophalen. Besos, D.V. Na de coup werden ze somber, daarna cryptisch en uiteindelijk, een halfjaar voordat ik hoorde van zijn verdwijning, kwamen ze helemaal niet meer. Ik heb ze allemaal in een van de laden van zijn bureau bewaard. Ik heb niet teruggeschreven, omdat er geen adres bij stond. In die tijd schreef ik zelf nog poëzie en ik heb toen een paar gedichten gemaakt die gericht of opgedragen waren aan Daniel Varsky. Mijn grootmoeder ging dood en werd te ver buiten de stad begraven om haar te bezoeken, ik had een aantal vluchtige relaties, verhuisde twee keer en schreef mijn eerste roman, aan het bureau van Daniel Varsky. Soms dacht ik maanden achtereen niet aan hem. Ik weet niet of ik toen al van Villa Grimaldi wist, ik had in ieder geval nog niet gehoord van

Calle Londres 38, Cuatro Álamos of van La Discoteca, ook wel Venda Sexy genoemd vanwege de seksuele wreedheden die er werden begaan en de harde muziek waar de folteraars de voorkeur aan gaven, maar ik wist genoeg om geregeld nachtmerries te hebben over wat ze met hem deden, meestal als ik op Daniels bank in slaap was gevallen. Soms keek ik om me heen naar zijn meubels, de bank, het bureau, het bijzettafeltje, het boekenkastje en de stoelen, en dan werd ik overmand door een verpletterende wanhoop, en andere keren alleen door een vaag verdriet en het gebeurde ook wel dat ik naar zijn spullen keek en ervan overtuigd raakte dat ze een raadsel voorstelden, een raadsel dat hij had achtergelaten en dat ik moest oplossen.

Af en toe ontmoette ik mensen, voornamelijk Chilenen, die Daniel Varsky kenden of van hem hadden gehoord. Na zijn dood genoot hij kortstondige roem en had hij zich een plek verworven tussen de martelaar-dichters die door Pinochet het zwijgen waren opgelegd. Maar degenen die Daniel hadden gemarteld en vermoord, hadden natuurlijk niet zijn gedichten gelezen; misschien wisten ze niet eens dat hij gedichten schreef. Een paar jaar na zijn verdwijning heb ik met hulp van Paul Alpers een brief aan Daniels vrienden gestuurd met de vraag of ze nog gedichten van hem hadden en zo ja, of ze die wilden opsturen. Ik had het idee dat ik ze wel ergens uitgegeven kon krijgen, als een soort gedenkteken voor hem. Ik kreeg maar één brief terug, een korte reactie van een oude schoolvriend die zei dat hij niets had. Ik moet iets over het bureau in mijn brief hebben gezet, anders sloeg het postscriptum nergens op: Ik vraag me trouwens af, zo stond er, of dat bureau echt van Lorca is geweest. Dat was alles. Ik stopte de brief in de la bij Daniels ansichtkaarten. Ik heb nog een tijdje getwijfeld of ik ook zijn moeder moest schrijven, maar heb dat uiteindelijk niet gedaan.

Inmiddels zijn er vele jaren verstreken. Ik ben een tijdje getrouwd geweest, maar nu woon ik weer alleen en ben best geluk-

kig. Er zijn van die momenten dat je door een grote klaarheid wordt overvallen en dan kun je opeens dwars door muren kijken naar een andere dimensie die je was vergeten of expres hebt genegeerd om door te kunnen leven met de diverse illusies waarmee het leven, vooral het leven met anderen, mogelijk wordt. En op dat punt was ik aanbeland, Edelachtbare. Als alles wat ik aanstonds ga beschrijven niet was gebeurd, had ik waarschijnlijk nooit meer aan Daniel Varsky gedacht, of heel zelden, ook al heb ik nog steeds zijn boekenkastje, zijn bureau en de schatkist van een Spaans galjoen of iets uit het wrak van een vergaan schip, dat als curieuze bijzettafel dienstdoet. De bank was gaan schimmelen, ik weet niet precies wanneer, maar ik moest hem wegdoen. Soms had ik zin om ook de rest weg te doen. Als ik in een bepaalde bui was, deed al die rommel me denken aan dingen die ik liever vergat. Zo word ik af en toe door een journalist benaderd voor een interview over de reden waarom ik met dichten ben opgehouden. Dan antwoord ik dat ik mijn gedichten niet goed vond, misschien zelfs heel erg slecht, of ik zeg dat een gedicht het vermogen in zich heeft om volmaakt te worden en dat die mogelijkheid mij uiteindelijk tot zwijgen heeft gebracht, of soms zeg ik dat ik me gevangen voelde in de gedichten die ik probeerde te schrijven, wat zoiets is als zeggen dat je je gevangen voelt in het heelal, of gevangen door de onontkoombaarheid van de dood, maar de echte reden dat ik met dichten ben opgehouden is niet een van bovenstaande, in de verste verte niet, bepaald niet, de echte reden is dat ik, als ik kon verklaren waarom ik met dichten ben opgehouden, misschien weer met dichten zou beginnen. Wat ik bedoel is dat Daniel Varsky's bureau, dat ik ruim vijftientig jaar het mijne mocht noemen, me aan deze dingen herinnerde. Ik had mezelf altijd als tijdelijke bewaarder gezien en aangenomen dat er een dag zou komen waarop ik, weliswaar met gemengde gevoelens, ontslagen werd van de verantwoordelijkheid om tussen de meubels van mijn vriend, de dode dichter Daniel Varsky, te wonen en er-

over te waken. En dat ik dan vrij was om te gaan en staan waar ik wilde, zelfs naar een ander land kon verhuizen. Het waren niet uitsluitend de meubels die me aan New York bonden, maar als me het mes op de keel werd gezet zou ik moeten toegeven dat ik die jarenlang als smoes heb gebruikt om niet weg te hoeven gaan, ook al was het allang duidelijk dat de stad me niets meer te bieden had. Maar toen die dag eindelijk aanbrak, vloog mijn leven, dat eindelijk een en al rust en afzondering was, totaal uit de bocht.

Het was 1999, eind maart. Ik zat aan mijn bureau te werken toen de telefoon ging. Ik herkende de stem niet die naar mij vroeg. Koeltjes informeerde ik wie ik aan de lijn had. In de loop der jaren had ik geleerd mijn privéleven af te schermen, niet omdat zoveel mensen daar inbreuk op probeerden te maken (een paar dan), maar omdat schrijven vereist dat je je zo vaak beschermend en hard opstelt dat je je soms ook in situaties waar het niet nodig is al van tevoren indekt. De jonge vrouw zei dat we elkaar niet kenden. Ik vroeg waarom ze belde. Ik geloof dat u mijn vader hebt gekend, zei ze, Daniel Varsky.

Bij het horen van die naam liep er een rilling over mijn rug, niet alleen vanwege de schok dat Daniel een dochter bleek te hebben, of de plotse uitbreiding van de tragedie die mijn leven al zo lang beheerste, zelfs niet vanwege de vaststelling dat er dus een einde kwam aan mijn lange voogdijschap, maar vooral doordat ik diep vanbinnen al jarenlang op dit telefoontje had gewacht en dat het nu, zo laat op de avond, was gekomen.

Ik vroeg hoe ze me had gevonden. Ik besloot te gaan zoeken, zei ze. Maar hoe wist je dat je naar mij moest zoeken? Ik heb je vader maar één keer ontmoet en dat is heel lang geleden. Mijn moeder, zei ze. Ik had geen idee over wie ze het had. Ze zei: U hebt haar ooit een brief geschreven waarin u vroeg of ze gedichten van hem had. Ach, het is een lang verhaal. Ik kan het u vertellen als we elkaar ontmoeten. (Natuurlijk wist ze dat we elkaar zouden ontmoeten, ze wist donders goed dat wat ze aan me ging vragen niet gewei-

gerd kon worden, maar toch bracht haar zelfverzekerdheid me van de wijs.) In de brief schreef u dat u zijn bureau had, zei ze. Hebt u dat nog?

Ik keek door de kamer naar het houten bureau waaraan ik zeven romans had geschreven en waar op het blad, in de lichtkegel van de lamp, de stapels vellen en aantekeningen lagen die de achtste moesten worden. Eén la stond een beetje open, een van de negentien laden, sommige klein, andere groot, waarvan het merkwaardige aantal en de vreemde rangschikking, zoals ik opeens besepte nu die laden op het punt stonden van me afgenomen te worden, een soort leidende maar raadselachtige ordening aan mijn leven hadden gegeven, een ordening die een welhaast mystiek karakter kreeg wanneer mijn werk wilde vloten. Negentien laden van verschillend formaat, sommige onder het bureaublad en sommige erboven, maar achter hun alledaagse functie (hier postzegels bewaren, daar paperclips) ging een uiterst ingewikkeld ontwerp schuil, de blauwdruk van de geest die was gevormd door tienduizenden dagen van peinzend staren naar de laden, alsof daarin de oplossing voor een halsstarrige zin lag besloten, de superbe formulering, de radicale breuk met alles wat ik ooit had geschreven, die ten slotte zou uitmonden in het boek dat ik altijd had willen schrijven, maar wat me nog niet was gelukt. Die laden vertegenwoordigden een eigenaardige, diep ingebedde logica, een bewustzijnspatroon dat alleen maar met precies dit aantal en deze rangschikking tot uiting had kunnen komen. Of draaf ik nu een beetje door?

Mijn stoel stond enigszins gedraaid te wachten tot ik terugkwam en hem weer in de houding zwenkte. Op een avond als deze kwam het wel voor dat ik tot diep in de nacht zat te werken, schrijvend en turend naar de zwarte Hudson, zolang ik zin had en scherp bleef. Er was niemand die vroeg of ik naar bed kwam, niemand die eiste dat het ritme van mijn leven als een duet klonk, niemand naar wie ik me moest voegen. Als de belster een wille-

keurige ander was geweest, was ik na het gesprek gewoon naar het bureau gelopen waarmee mijn lichaam in de loop van tweeënhalf decennium was vergroeid, waarnaar mijn houding door al die jaren van voorovergebogen zitten schrijven was gevormd.

Even overwoog ik om te zeggen dat ik het had weggegeven of op straat gezet. Of om gewoon tegen de belster te zeggen dat ze zich vergiste: Ik had nooit het bureau van haar vader gekregen. Haar vraag was voorzichtig hoopvol geweest, ze had me een uitweg geboden: *Hebt u dat nog?* Ze zou teleurgesteld zijn, maar ik zou haar niets afnemen, althans, niets wat van haar was geweest. En dan had ik nog vijftientig of dertig jaar, of zolang als mijn geest scherp bleef en de schrijfbehoefte onverminderd aanhield, aan het bureau kunnen schrijven.

Maar wat ik zei, zonder stil te staan bij de consequenties, was: Ja, dat heb ik nog. Achteraf heb ik me afgevraagd waarom ik die woorden waardoor mijn hele leven meteen op zijn kop werd gezet er zo snel uitflapte. Het voor de hand liggende antwoord is natuurlijk dat het een aardig, zelfs het enige juiste gebaar was, Edelaachtbare, maar ik wist dat ik het niet daarom had gezegd. Ik heb mensen die me dierbaar waren in naam van mijn werk veel erger gekwetst en degene die nu iets van me vroeg was een volslagen onbekende. Nee, ik bevestigde het om dezelfde reden als ik in een verhaal zou hebben opgevoerd: omdat ja zeggen onvermijdelijk voelde.

Dan wil ik het graag hebben, zei ze. Natuurlijk, antwoordde ik, en meteen erachteraan, zodat ik geen tijd had van gedachten te veranderen, vroeg ik haar wanneer ze het wilde komen halen. Ik ben nog maar één week in New York, zei ze. Schikt het zaterdag? Ik rekende uit dat ik dan nog vijf dagen met het bureau had. Prima, zei ik, al had er geen grotere discrepantie kunnen bestaan tussen mijn nonchalante toon en het paniekgevoel dat zich onder het praten van me meester maakte. Ik heb nog een paar andere meubels die van je vader zijn geweest. Je mag ze allemaal hebben.